

Ролята на Държавна агенция за българите в чужбина (ДАБЧ) за реализирането на устойчива държавна политика за българите в чужбина

гл. ас. д-р Камелия Нушева
УниБИТ, София

The role of the State Agency for Bulgarians Abroad (SABA) for the implementation of the sustainable policy for Bulgarians abroad

Asist. Prof. Kamelia Nusheva
ULSIT, Sofia

Abstract: *This report aims to reveal the role of the State Agency for Bulgarians Abroad (SABA) in the implementation of a sustainable state policy for Bulgarians abroad. It is argued that the optimization of the institutional and regulatory framework will ensure a modern state policy for protection, support and spiritual unity of all Bulgarians abroad, as well as preserving the national and cultural identity of Bulgarian citizens and Bulgarian communities abroad and inclusion and inclusion of Bulgarian citizens from abroad to the state and socio-political life in Bulgaria. The state policy for supporting compatriots abroad is aimed at uniting all Bulgarians within each Bulgarian community abroad, regardless of differences in their social and age characteristics. The main idea is that the State Agency for Bulgarians Abroad (SABA) should be such a functioning specialized state body that Bulgarians abroad feel that the state cares for them, both the new and the old Bulgarian emigration should there is a serious state policy.*

Keywords: *Bulgarians abroad, Bulgarian diaspora, state policy, State Agency for Bulgarians Abroad*

Резюме: Настоящият доклад има за цел да разкрия приносната дейност на Държавна агенция за българите в чужбина (ДАБЧ) за реализирането на устойчива държавна политика за българите чужбина. Застъпва се тезата, че оптимизирането на институционалната и нормативната основа ще гарантира съвременна държавна политика за защита, подкрепа и духовно единение на всички българи в чужбина, както и съхраняване на националната и културната идентичност на българските граждани и българските общности в чужбина. Освен това би допринесло за приобщаване и включване на български граждани от чужбина към държавния

и обществено-политическия живот в България. Държавната политика за подпомагане на сънародниците в чужбина е насочена към обединение на всички българи в рамките на всяка българска общност в чужбина, независимо от различията в социалната и възрастовата им характеристика. Основната идея е, че Държавна агенция за българите в чужбина (ДАБЧ) трябва да бъде такъв функциониращ специализиран държавен орган, който да осигурява на българите в чужбина чувството, че държавата има грижа за тях и има целенасочена и ясна политика както към новата, така и към старата българска емиграция.

Ключови думи: българи в чужбина, българска диаспора, държавна политика, Държавна агенция за българите в чужбина

Въведение: Българските граждани и лицата от български произход в чужбина, носят икономически, финансов, образователен, демографски, трудов и интелектуален потенциал. Те са неделима част от българския народ и провеждането на държавната политика към тях е от външно и вътрешно политическо, икономическо, културно значение за България.

Формирането на българската политика по отношение на българите в чужбина започва през 90-те години на миналия век и включва редица промени в националната държавна доктрина, правна уредба и правителствено институционално устройство. Този времеви период може да се обясни с обстоятелството, че български диаспори към края на XX век придобиват социален и институционален потенциал и нарастващо влияние на национално и регионално ниво. Освен това в условията вече на европейска интеграция, Р България има нужда от лобиране за икономически, политически, културни, бизнес интереси на родствени групи от чужбина. Имено тук е предизвикателството пред държавната законодателна и институционална системи в политически и социален контекст по отношение на българските общности зад граница, да води и гарантира съвременна политика за защита, подкрепа и духовно единение на всички българи в чужбина. Това би спомогнало за използване на възможностите на българските граждани в чужбина в контекста на мобилността и свободното движение на хора и за интегриране на българските граждани в обществата на държавите от Европейския съюз чрез премахване на бариерите в

областта на трудовия пазар, свободното движение, недопускане на дискриминация и др. Положителната роля от държавната подкрепа, която се оказва на мигрантските организации е многопластова, от една страна чрез тях се поддържа двупосочна връзка с родината, а от друга се легитимира авторитетът на мигрантските организации в съответното приемно общество.

Като потвърждение на приетия политически курс към интеграция на етническите българи в чужбина в единната българска нация, Министерският съвет на Р България приема: „Национална стратегия за българските граждани и историческите български общности по света“ (2014 г.) – стратегическата и цел е създаване на политическа рамка за изграждане на комплексна, дългосрочна и интегрирана държавна политика за българските граждани и историческите български общности в чужбина чрез оптимизиране на институционалната и нормативната основа. ; Национална стратегия в областта на миграцията, убежището и интеграцията (2011–2020 г.) – стратегическата и цел е създаване на политическа рамка за изграждане на комплексна и устойчива нормативна и институционална основа за гарантиране на успешното управление на законната миграция и интеграцията, и в същото време за превенция и противодействие на незаконната миграция; „Национална стратегия за демографското развитие на Р България (2006–2020) – в годишните планове и отчети на стратегията са представени дейности, залегнали в програма „Българи зад граница“. Сред правни документи, стоящи в основата на тази стратегии са Законът за висшето образование (1995) [4]; Закона за българското гражданство (1999 г.) [3]; Закона за чужденците в Република България (1999) [8]; Закон за българите, живеещи извън Република България (2000) [1]; Законопроект за изменения и допълнения на Закона за българите, живеещи извън Република България (2015 г.) [9]; и Закона за трудовата миграция и трудовата мобилност (2016) [7]; ПМС № 103 (1993) за осъществяване на образователна дейност сред българите в чужбина[13]; Закон за българските документи за самоличност (1998) [2]; Закон за гражданската регистрация ДВ (1999)[5]; Закон за ратифициране на Европейската конвенция за гражданството (2005) [6].

Първият държавен орган, чието име включваше термина „българи в чужбина“, е Комитетът за работа с българите в чужбина, който функционира от 1982 до 1991 г. Комитетът съчетава характеристиките на държавен орган и организация на гражданското общество.

През 1991 г. е основана Международната асоциация на българите. Това е национална гражданска организация, която работи за провеждане на държавна политика по отношение на лицата от български произход, живеещи в чужбина [15], а от 2008 г. е създадена и Асоциация на българите по света (Association of Bulgarians around the world)

Комисията по българското гражданство и българите в чужбина действа като постоянен помощен орган към Администрацията на президента на България от 2012 г. Дирекция „Миграция“ е звено на Министерството на вътрешните работи и функционира от 2004 г. Тя ръководи „Националната стратегия на България за миграция, убежище и интеграция (2011–2020 г.)“ насочена към „Лица от български произход“ в чужбина [10]. Междуведомствената комисия по въпросите на българите в чужбина, дъщерно дружество към Министерството на образованието и науката на България, заедно със съответното ведомство на министерството осигурява дейността на българските училища в чужбина. Към Министерството на правосъдието функционират Дирекция „Българско гражданство“ и Съветът по въпросите на гражданството. Дирекцията координира процеса на кандидатстване за гражданство, а Съветът дава заключения по резултатите от разследването по въпроса за възможността за предоставяне на гражданство.

Държавна агенция за българите в чужбина (ДАБЧ) е специализиран държавен орган, заемаща специфично място в цялата институционална система, с чието създаване се заявява ангажираността на държавата към българите трайно или временно пребиваващи в чужбина. Основната мисия е да реализира държавна политика за българите в чужбина, съгласувано със заместник-министър председател, отговарящ за политиката за българите и българските общности в чужбина.

Първоначално е създадена като Агенцията за българите в чужбина през 1992 г., като координиращ орган на правителството

за провеждане на политиката по отношение на българите, живеещи извън страната. През 2000 г. Агенцията за българите в чужбина получава статут на Държавна агенция за българите в чужбина, като орган на изпълнителната власт към Министерския съвет, с основна цел осъществяване политиката на държавата спрямо българите и техните общности по света и координиране на дейността на другите държавни органи, компетентни в областта [16]. Като мотиви за нейното създаване могат да се изведат: развитието на миграционната обстановка в България и наличието на голяма имигрантска вълна към страните от Западна Европа и Северна Америка; формирането на големи икономически мигрантски общности в Испания, САЩ, Великобритания, Франция, Германия, Канада и др.

Основните приоритети на ДАБЧ са: създаване на българско лоби в чужбина; запазването на българското етнокултурно пространство; и защита на правата на българите в чужбина. Държавната агенция е създадена мрежова структура, от над 500 граждански организации на българи по света.

Основните функции и задачи на ДАБЧ, заложи в устройствените и правилници са да: поддържа контакти и подпомага дейността на гражданските структури на българските общности в чужбина; удостоверява българския произход на лицата, кандидатстващи за придобиване на българско гражданство, постоянно и/или продължително пребиваване на територията на Република България; съхранява и актуализира база от данни; извършва анализи за състоянието и тенденциите сред българските общности в чужбина. Обобщеното представяне на редицата инициативи и дейности реализирани с общностни институции на българите по целия свят обхваща: координира и финансира изучаването на българските общности в чужбина (краен продукт от тази дейност са издадени монографии, енциклопедии и многотомни издания по темата); поддържа контакти с организации, дружества, клубове, училища, църковни храмове, електронни и печатни медии на българите; събира и съхранява бази данни за тях; изготвя анализи и прогнози за отделните общности; съхраняване на духовната и национална идентичност, чрез предоставяне на културни, образователни и информационни продукти на българите зад граница; орга-

низирание на културни събития в страната и извън нея; Държавна агенция за българите в чужбина участва, организира и подпомага – финансово и институционално честването на национални празници в редица градове в целия свят [16]. През годините ДАБЧ се превръща в основния репрезентатор на творчеството на български автори и творци от чужбина в родината чрез осъществяването на изложби, концерти, представяне на книги, лекции, кръгли маси, кинофестивали, фестивали, конкурси, тържества, срещи и т.н. Всички тези инициативи са израз на стратегическата цел – установяване на двустранни връзки и съхраняване на националната идентичност сред различните поколения. И ако има успех в тази посока, то той се дължи и на логистичната подкрепа на българските дипломатически мисии, българските неделни училища и общностните институции в съответните държави.

Заклучение: Политиката към българите в чужбина се обуславя от: държавните интереси на страната; интересите на българите в чужбина; високата степен и желание за съхраняване на национално съзнание сред българите в чужбина; изградената и непрекъснато разрастваща се мрежа от граждански, културни и образователни структури на българите в чужбина; тенденциите на мобилност в глобален и регионален план; ползата за България от българските лобита в чужбина; потенциала на българите и българските общности в чужбина като перспективен фактор в международните отношения.

Благодарности: Тази публикация е реализирана по проект „Булгарика – културологичен профил на българската диаспара“ с Договор № КП-06-ОПР 05/10 от 17.12.2018 г. финансиран от Фонд „Научни изследвания“ на МОН, с ръководител проф. д-р Боряна Бужашка.

Използвани и цитирани източници:

1. Закон за българите, живеещи извън Република България от 11.04.2000 г., Българският правен портал.
<https://www.lex.bg/laws/ldoc/2134916612>.
2. Закон за българските документи за самоличност ДВ бр. 93/1998, с последно изменение и допълнение в ДВ бр. 30/11.04.2006,

3. Закон за българското гражданство, в сила от 20.02.1999 г., Българският правен портал. <http://www.lex.bg/bg/laws/ldoc/2134446592>.
4. Закон за висшето образование, Българският правен портал. <http://www.lex.bg/bg/laws/ldoc/2133647361>.
5. Закон за гражданската регистрация ДВ бр. 67/1999 с последно изменение и допълнение в ДВ бр. 30/11.04.2006 г.,
6. Закон за ратифициране на Европейската конвенция за гражданството ДВ бр. 102/20.12.2005,
7. Закон за трудовата миграция и трудовата мобилност от 21.05.2016 г., Българският правен портал. <https://www.lex.bg/bg/laws/ldoc/2136910623>.
8. Закон за чужденците в Република България, ДВ 153/1998 с последно изменение и допълнение в бр. 30/11.04.2006., Българският правен портал. <http://www.lex.bg/bg/laws/ldoc/2134455296>.
9. Законопроект за изменение и допълнение на Закона за българите, живеещи извън Република България №554-01-20 от 04/02/2015., Официален сайт на Народно събрание на Република България. <http://www.parliament.bg/bg/bills/ID/15205/>.
10. Национална стратегия в областта на миграцията, убежището и интеграцията (2011–2020). Документът е приет с Протокол № 8.17 на Министерски съвет от 23.02.2011 г., Официален сайт на Министерски съвет. <http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=670>.
11. Национална стратегия за българските граждани и историческите български общности по света от 23.07.2014 г. Официален сайт на Министерски съвет. Портал за обществени консултации. <http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=938>. [14]
12. ПМС 161/15.08.1994 г. за допълнение на ПМС 180/1992 г. за създаване на Агенция за българите в чужбина и ПМС № 19 от 21.02.2000 г. за преобразуване на Агенцията за българите в чужбина в Държавна агенция за българите в чужбина и за приемане на нейния устройствен правилник
13. Постановление № 103 за осъществяване на образователна дейност сред българите в чужбина на Министерски Съвет от 31.05.1993 г.,

- Официален сайт на Министерство на образованието и науката.
<http://mon.bg/?go=page&pageId=7&subpageId=58>.
14. Протокол заседание на Комисията по политиките за българите в чужбина. От 25.03.2015 г., Официален сайт на Народно събрание на Република България.
<http://www.parliament.bg/bg/parliamentarycommittees/members/2400/steno/ID/3614>. [15]
  15. Устав на Международната асоциация на българите (МАБ) – OMDA. Wonderland Bulgaria.
<http://prehod.onda.bg/gallery/gallery2.php?SideMenu=on&IDArticle=919&IDMenu=635#/2>.
  16. Държавната агенция за българите в чужбина. Официален сайт.
<http://www.aba.government.bg/?show=38&nid=1644>.
  17. Устройствен правилник на Държавната агенция за българите в чужбина, Приложение към чл. 2 на ПМС № 19 от 21.02.2000 г., обн., ДВ, бр. 16 от 25.02.2000 г., изм. и доп., бр. 87 от 9.10.2001 г., в сила от 15.10.2001 г., изм., бр. 84 от 21.10.2005 г.